

01.11.2021

Kunnanhallitus/kaupunginhallitus

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ja ehkäisevä päihdetyö on kunnan lakisääteistä perustyötä

Tämän ohjauskirjeen tarkoituksena on muistuttaa kunnan lakisääteisistä tehtävistä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä sekä ehkäisevässä päihdetyössä. Edellä mainitut lakisääteiset tehtävät säilyvät kunnilla, kun hyvinvointialueet aloittavat toimintansa vuonna 2023. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021), tulee voimaan 1.1.2023, ja sen mukaan kuntien uutena tehtävänä on yhteistyö hyvinvointialueen kanssa.

Aluehallintovirastot ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira ovat valmistelleet yhdessä Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisen valvontaohjelman vuosille 2020–2023. Valvontaohjelman mukaisesti kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osalta vuonna 2021 yhtenä valvontakohteena on ehkäisevän päihdetyön lainmukaisuus.

Lainmukaisuudessa tarkastellaan ehkäisevän päihdetyön rakenteita, laatua ja sisältöä. Valvonnassa hyödynnetään THL:n ja aluehallintovirastojen vuonna 2020 tekemää kyselyä kunnan ehkäisevän päihdetyön tilasta ja rakenteista. Linkki: [Ehkäisevä päihdetyö kunnissa -kysely](#)

LÄNSI- JA SISÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO

Postiosoite: PL 5, 13035 AVI | Käyntiosoite: Wolffintie 35, Vaasa

puh. 0295 018 450
kirjaamo.lansi@avi.fi
www.avi.fiJyväskylän toimipaikka
Hannikaisenkatu 47Tampereen toimipaikka
Yliopistonkatu 38

Ohjauskirje lähetetään kaikille kunnille. Selvityspyyntö on lähetetty niihin kuntiin, joissa ei ole ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä koskevan lain 5 § mukaista toimielintä nimettynä.

Kuntalain (2015/410) mukaan kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä huolehtiminen on kunnan keskeinen perustehtävä. Terveystieteiden lain (1326/2010) 11 § ja 12 § velvoittavat kuntia ottamaan huomioon terveys- ja hyvinvointinäkökohdat kunnan kaikissa toiminnoissa. Ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskeva laki (523/2015) määrittelee kunnan vastuut ja tehtävät ehkäisevässä päihdetyössä. Terveystieteiden lain ja ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain ohjauksesta ja valvonnasta vastaavat aluehallintovirastot yhdessä Valviran kanssa.

Yleiset vaatimukset

Kunnan ylimmän johdon tulee sitoutua hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä siihen kuuluvan ehkäisevän päihdetyön johtamiseen. Terveyttä ja hyvinvointia sekä ehkäisevää päihdetyötä koskevia päätöksiä tehdään ja toteutetaan kunnan kaikilla toimialoilla, kuten

- sosiaali- ja terveyspalveluissa
- liikunta-, nuoriso- ja kulttuuritoimen palveluissa
- kaavoituksessa
- rakentamisessa
- asumisen suunnittelussa ja toteutuksessa
- liikennesuunnittelussa
- koulutuksessa
- työelämässä

Kunnan on päätöksenteon ja ratkaisujen valmistelussa arvioitava ja otettava huomioon tehtävien päätösten ja ratkaisujen vaikutukset väestön terveyteen ja sosiaaliseen hyvinvointiin.

Kunnan tulee seurata kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin tilaa väestöryhmittäin ja ottaa terveystieteelliset näkökohdat huomioon kunnan kaikissa toiminnoissa. Tämän tarkoituksena on varmistaa terveyden- ja hyvinvoinnin edistämisen ja ehkäisevän toiminnan riittävä toteutuminen.

Kunnan hyvinvointikertomus ja -suunnitelma sekä vuosittainen raportointi

Kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain. Lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmistettava laajempi hyvinvointikertomus ja -suunnitelma.

Ehkäisevä päihdetyö tulee liittää osaksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnittelua ja seurantaa. Valtuustokausittaisia hyvinvointisuunnitelmaa voidaan täydentää erillisellä pidemmän aikavälin yhdistetyllä mielenterveys- ja päihdesuunnitelmalla tai vastaavalla. Suunnitelmat liitetään osaksi talouden suunnittelua ja seurantaa. Kunnan on strategisessa suunnittelussaan asetettava paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin perustuvat terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet, määriteltävä niitä tukevat toimenpiteet ja käytettävä näiden perustana kuntakohtaisia hyvinvointi- ja terveysosoittimia.

Vastuutahot ja yhteistyö

Kunnan on nimettävä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä vastaava vastuutaho, esim. hyvinvointiryhmä, joka koordinoi ehkäisevää ja

edistävää työtä sekä vastaa hyvinvointikertomustyöstä kunnassa. Nimetyt vastuutahot huolehtivat, että asetetut hyvinvointitavoitteet ja toimenpiteet nivoutuvat osaksi kunnan toiminnan ja talouden suunnittelua. Kunnan eri toimialojen on tehtävä yhteistyötä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä.

Poikkihallinnollinen terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen (sisältää ehkäisevän päihdetyön) kunnan johtamisjärjestelmässä toteutuu, kun kunnanhallitus hyväksyy terveyden edistämisen johtamisjärjestelmän.

Johtamisjärjestelmässä määritellään

- poikkihallinnollinen terveyden edistämisen johtamisvastuu
- työnjako eri hallinnon alojen kesken
- hallinnonalat ylittävien tehtävien toimintakäytännöt (koordinointi)
- toiminnan suunnittelu-, seuranta- ja arviointivastuut

Ehkäisevän päihdetyön toteuttaminen vaatii myös koordinaatiota. Koordinaatiota tukee, että kuntaan nimetään vastuuhenkilö sekä koordinaatiosta käytännössä vastaava taho. Vastuuhenkilön työssä auttaa, että hänelle resursoidaan riittävästi työaika tehtävän hoitamiseen huomioiden kunnan koko.

Terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen organisoinnissa on huomioitava yritysten, yleishyödyllisten yhteisöjen ja kansalaisjärjestöjen mahdollisuudet osallistua aktiivisena toimijana kunnan ja alueen toimintaan.

Ehkäisevä päihdetyö

Ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain (523/2015) mukaan ehkäisevä päihdetyö kattaa alkoholin, tupakan, huumausaineiden ja muiden

päihtymiseen käytettävien aineiden sekä rahapelaamisen aiheuttamien haittojen ehkäisyyn. Ehkäisevän päihdetyön on perustuttava käytettävissä olevaan tieteelliseen näyttöön ja hyviin käytäntöihin.

Ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain (523/2015) 5 § mukaan kunta huolehtii ehkäisevän päihdetyön tarpeen mukaisesta organisoinnista alueellaan ja nimeää ehkäisevän päihdetyön tehtävistä vastaavan toimielimen.

Toimielimen tehtävänä on:

- 1) huolehtia kunnan päihdeolojen seurannasta ja niitä koskevista tiedotuksesta;
- 2) huolehtia siitä, että päihdehaittoja ja niiden vähentämistä koskevaa tietoa tarjotaan yksityisille henkilöille ja koko väestölle;
- 3) lisätä ja tukea päihdehaittoja ehkäisevien toimien osaamista kaikissa kunnan tehtävissä;
- 4) esittää ja edistää ehkäisevän päihdetyön toimia kunnan hallinnossa, erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollossa, sivistys-, liikunta- ja nuorisotoimessa sekä elinkeinotoimessa;
- 5) huolehtia siitä, että 4 kohdassa tarkoitetut kunnan toimet sovitetaan yhteen poliisin, alkoholilain ([1102/2017](#)) ja tupakkalain ([549/2016](#)) noudattamisen valvonnan, elinkeinoelämän ja erityisesti ehkäisevään päihdetyöhön osallistuvien yleishyödyllisten yhteisöjen ehkäisevään päihdetyöhön kuuluvien ja sitä tukevien toimien kanssa. ([28.12.2017/1119](#))

Toimielimiä ovat kuntalain (410/2015, 30 §) mukaan esimerkiksi valtuusto, kunnanhallitus, lautakunta, valiokunta, toimikunta ja jaosto. Kunta voi itse näisesti päättää, minkä toimielimen tehtäväksi se antaa ehkäisevän päihdetyön. Käytännössä toimielin ei välttämättä hoida itse ehkäisevän päihdetyön tehtäviä, vaan johtaa, seuraa ja arvioi niiden toteutumista. Tällöin se on saattanut valtuuttaa laissa mainitut tehtävät ja niiden käytännön toimeenpanon jollekin kunnalliselle tai seudulliselle monialaiselle työryhmälle.

Kunnan tulee ehkäisevässä päihdetyössä tehdä yhteistyötä kaikkien kunnassa toimivien julkisten sekä yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. Lisäksi tulee sovittaa ehkäisevän päihdetyön toimet yhteen poliisin, alkoholihallinnon, tupakkavalvonnan, elinkeinoelämän kanssa.

Ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain (523/2015) 6 § mukaan kunnan tulee ehkäisevän päihdetyön yhteydessä edistää asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia päihteiden aiheuttamien haittojen vähentämiseksi viranomaisyhteistyöllä, viranomaisille annettavilla lausunnoilla sekä kunnan omilla toimilla.

Käytännön tukea työhön:

[Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen](#)

[Kunnan hyvinvointi ja elinvoima tarvitsee lakisäateistä ehkäisevää päihdetyötä](#)

Lisätiedot

ylitarkastaja, Irja Hemmilä, p. 0295 209 531, Valvira

ylitarkastaja Heli Heimala, p. 0295 016 115, Etelä-Suomen
aluehallintovirasto

terveydenhuollon ylitarkastaja Katja Maksimainen, p. 0295 016 893,
Itä-Suomen aluehallintovirasto

ylitarkastaja Sanna Ylitalo p. 0295 017 386, Lapin aluehallintovirasto
terveydenhuollon ylitarkastaja, Pauli Kamsula, p. 0295 018 083,
Lounais-Suomen aluehallintovirasto

ylitarkastaja Jenni Lahtinen p. 0295 018 117, Länsi- ja Sisä-Suomen
aluehallintovirasto

ylitarkastaja Raija Fors, p. 0295 017 559, Pohjois-Suomen
aluehallintovirasto

Jakelu Kuntien kirjaamo, jota pyydetään toimittamaan
kunnanhallitukselle/kaupunginhallitukselle,
hyvinvointikoordinaattorille ja ehkäisevän päihdetyön
yhdyshenkilölle

Tiedoksi Aluehallintovirastojen yliohtajat ja peruspalvelut, oikeusturva ja
luvat- vastualueen johtajat